

Ewaluacja warsztatów (przegląd programów i metodyk) - raport podsumowujący

dr Małgorzata Baran

Paweł Maranowski

Anna Sieradzka

Warszawa, 2017

Zrealizowano w ramach projektu
„Cybernauci – kompleksowy projekt
kształtowania bezpiecznych zachowań w sieci”
finansowanego przez Ministra Edukacji Narodowej

Projekt prowadzi:

Partner Projektu:

Patronat honorowy:

Dofinansowano ze środków:

Spis treści

Spis treści.....	2
Streszczenie wyników.....	3
Rekomendacje.....	4
1. Metodologia badania	5
2. Wyniki badania ilościowego	7
2.1. Wyniki badania ilościowego	7
2.1.1. Poziom wiedzy wszystkich badanych grup.....	9
2.1.2. Poziom wiedzy uczniów.....	13
2.1.3. Poziom wiedzy nauczycieli	15
2.1.4. Poziom wiedzy rodziców	18
3. Wyniki wywiadów jakościowych	20
3.1. Analiza wypowiedzi uczestników warsztatów.....	20
3.2. Analiza wypowiedzi trenerów	21
4. Wyniki ankiet audytoryjnych.....	24
4.1. Metodologia	24
4.2. Wyniki analizy.....	25
Spis wykresów	31

Streszczenie wyników

1. Warsztaty w ramach projektu „Cybernauci...” zostały ocenione bardzo pozytywnie, zarówno przez ich uczestników (uczniów, rodziców i nauczycieli), jak i przez samych prowadzących zajęcia (trenerów). Uczestnicy warsztatów ponadto deklarują duży wzrost wiedzy w zakresie dobrych praktyk związanych z korzystaniem z Internetu, jak i umiejętności przeciwdziałania cyberzagrożeniom.
2. Aktualne badania potwierdzają, że wszystkie grupy badanych (uczestnicy warsztatów) są częstymi użytkownikami Internetu i wykorzystują go przede wszystkim do komunikacji z innymi osobami.
3. Podobnie jak w badaniu ex-ante wszystkie badane grupy (uczestnicy warsztatów) oceniają swoją wiedzę z zakresu bezpieczeństwa w sieci, komputerów i Internetu na wysokim poziomie. Jednakże analiza odpowiedzi otwartych zadawanych w bieżącym badaniu wskazuje, że uczestnicy warsztatów wymieniają więcej odpowiednich sposobów radzenia sobie z niebezpieczeństwami w Internecie.
4. Bieżące badanie pokazuje, że grupami, które najwyżej oceniają swoją wiedzę w zakresie bezpieczeństwa w Internecie są rodzice i nauczyciele. W badaniu ex-ante grupami, które najlepiej oceniały swoją wiedzę byli nauczyciele oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.
5. W badaniu ex-ante zaobserwowano, że istnieje różnica pomiędzy samooceną swojej wiedzy, a faktycznie posiadaną wiedzą na temat zagrożeń w Internecie we wszystkich badanych grupach. Bieżące badanie potwierdza istnienie tej rozbieżności. Badane grupy (uczestnicy warsztatów) zdecydowanie lepiej radzą sobie w wymienianiu różnorodnych zagrożeń oraz przedstawianiu skutecznych działań i narzędzi przeciwdziałania tym zagrożeniom. Jest to prawdopodobnie spowodowane pozytywnym efektem uczestnictwa w warsztatach.
6. Podobnie jak w badaniu ex-ante wyniki bieżącego badania wskazują, że uczestnicy warsztatów mają bardzo niską wiedzę w zakresie technicznych rozwiązań informatycznych (np. mają trudności ze zrozumieniem czym jest programowanie lub jak jest zbudowany komputer). Należy jednak zwrócić uwagę, że kwestie te nie są kluczowe, aby wzrosła świadomość uczestników warsztatów w kwestiach dotyczących bezpieczeństwa w Internecie.
7. Badanie ex-ante wykazało, że uczniowie sami niechętnie zgłębiają wiedzę na temat bezpieczeństwa w Internecie. Bieżące badanie potwierdza ten wniosek. Warsztaty są dla nich jedyną okazją do poszerzenia swojej wiedzy w tym zakresie.
8. Trenerzy w swoich wypowiedziach koncentrują się przede wszystkim na pozytywnych efektach warsztatów. Zgadzają się w większości również z tym, że tematyki zajęć są odpowiednio dobrane do grup docelowych.
9. Bardzo istotnym aspektem oceny warsztatów jest efekt ich synergii. Objęcie szkoleniem trzech grup, tj. uczniów, rodziców i nauczycieli, zwiększa efekt edukacyjny

nie tylko tych grup, ale przekłada się na wzrost świadomości w zakresie cyberzagrożeń całej placówki edukacyjnej.

Rekomendacje

Na podstawie wyników badania przedkłada się następujące rekomendacje:

1. Poziom merytoryczny zajęć warsztatowych został przez badanych oceniony bardzo wysoko – rekomenduje się utrzymanie tego poziomu.
2. Należy zwrócić uwagę na niechęć uczniów do samodzielnego pogłębiania wiedzy w zakresie bezpieczeństwa w Internecie. Należy więc przedsięwziąć działania mające na celu pokazanie w większym stopniu pozytywnych aspektów Internetu i dobrych praktyk, które zainteresują uczestników warsztatów, zachęcą do nauki.
3. Z badania ilościowego wynika, że w szkołach nie funkcjonuje kodeks dobrych praktyk związanych z bezpiecznym korzystaniem z Internetu. Rekomenduje się położenie nacisku na tę kwestię w trakcie warsztatów kierowanych do nauczycieli. Należy podkreślić również, że pewne efekty warsztatów związane z tworzeniem takich kodeksów są zauważalne. Na przykład część trenerów deklarowała, że po odbytych warsztatach nauczyciele wprowadzili tego typu regulaminu w swoich placówkach edukacyjnych.
4. Respondenci w badaniu jakościowym podkreślali warsztatowy charakter zajęć, który angażuje uczestników do nauki poprzez praktykę. Rekomenduje się stosowanie aktywizujących form nauczania we wszystkich warsztatach, szczególnie tych kierowanych do uczniów. Ważne jest, aby zajęcia warsztatowe nie przypominały standardowych szkolnych lekcji, z którymi uczniowie mają do czynienia na co dzień.
5. Rekomenduje się przeprowadzenie warsztatów w formie cyklicznej. Zapotrzebowanie na tego typu warsztaty wykazywali przede wszystkim dorośli. Ma to istotne znaczenie w sytuacji, w której powstają nowe i nieznane jeszcze zagrożenia w Internecie.
6. Badani podkreślali dydaktyczny walor konkretnych przykładów „z życia”. Rekomenduje się stosowanie metody studium przypadku w nauczaniu we wszystkich grupach, do których kierowane są warsztaty.

1. Metodologia badania

Niniejszy raport prezentuje wyniki badania interim realizowanego w ramach projektu „Cybernauci - kompleksowy projekt kształtowania bezpiecznych zachowań w sieci”, realizowanego przez Fundację Nowoczesna Polska oraz Collegium Civitas.

Projekt jest finansowany przez Ministra Edukacji Narodowej ze środków zadania publicznego „Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia”.

Głównym celem badania był okresowy przegląd programu i metodyk oraz bieżąca ewaluacja działań warsztatowych prowadzonych podczas realizacji zadania publicznego w obszarze bezpieczeństwa w Internecie wśród społeczności szkolnej. Badanie jest drugim badaniem interim spośród 4 zaplanowanych w harmonogramie projektu. Cykliczność i regularność badań interim służy monitorowaniu jakości prowadzonych warsztatów.

Badanie zostało przeprowadzone na grupie uczniów/uczennic, rodziców/opiekunów, nauczycieli szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz trenerów.

Główne obszary badawcze to - odpowiednio - wśród poszczególnych grup badawczych:

Uczniowie/uczennice:

- poziom zadowolenia z warsztatu,
- poziom wiedzy o e-zagrożeniach i unikanie cyberprzemocy,
- znajomość zasad korzystania z Internetu,
- definicja i wykorzystywanie Internetu na co dzień (uczniowie klas I-III i IV – VI Szkoły Podstawowej),
- istota i znaczenie komunikacji zapośredniczonej, definicja wizerunku, podstawy prawa autorskiego i korzystania z zasobów Internetu (uczniowie Gimnazjum),

Rodzice i nauczyciele:

- poziom zadowolenia z warsztatu,
- poziom wiedzy o e-zagrożeniach i unikanie cyberprzemocy,
- znajomość zasad korzystania z Internetu,
- podjęcie dodatkowych aktywności związanych z korzystaniem z Internetu.

Trenerzy:

- poziom zadowolenia uczestników warsztatów z perspektywy trenerów,
- poziom zainteresowania warsztatami,
- adekwatność tematyki zajęć do potrzeb grup docelowych,
- rekomendacje dot. zmian w organizacji warsztatów,

- ocena trwałości zajęć;
- Efekty synergiczne efektów

W badaniu ilościowym wykorzystano kwestionariusze ankiet, natomiast w badaniu nieustrukturyzowane scenariusze wywiadów pogłębionych. Narzędzia ilościowe i jakościowe przygotowano specjalnie na potrzeby badania dla następujących grup badawczych:

- Uczniowie klas I – III Szkoły Podstawowej
- Uczniowie klas IV - VI Szkoły Podstawowej
- Uczniowie Gimnazjum
- Uczniowie Szkół Ponadgimnazjalnych
- Rodzice uczniów klas I – III Szkoły Podstawowej
- Rodzice uczniów klas IV - VI Szkoły Podstawowej
- Rodzice uczniów Gimnazjum
- Rodzice uczniów Szkół Ponadgimnazjalnych
- Nauczyciele klas I – III Szkoły Podstawowej
- Nauczyciele klas IV - VI Szkoły Podstawowej
- Nauczyciele uczniów Gimnazjum
- Nauczyciele uczniów w Szkole Ponadgimnazjalnej
- Trenerzy (tylko scenariusz wywiadu)

Badania jakościowe było prowadzone techniką wywiadów pogłębionych IDI. Badanie ilościowe było prowadzone techniką CATI oraz za pomocą ankiety wypełnianej samodzielnie (wysyłanej elektronicznie). Ponadto, w badaniu uwzględniono dodatkowe obliczenia ilościowe otrzymane w wyniku odpowiedzi respondentów w ankiecie audytoryjnej prowadzonej bezpośrednio po zakończeniu warsztatu (zamieszczono je w ostatnim rozdziale).

Badanie jakościowe i ilościowe przeprowadzono w terminie od 2 stycznia do 16 czerwca 2017 r.

2. Wyniki badania ilościowego

2.1. Wyniki badania ilościowego

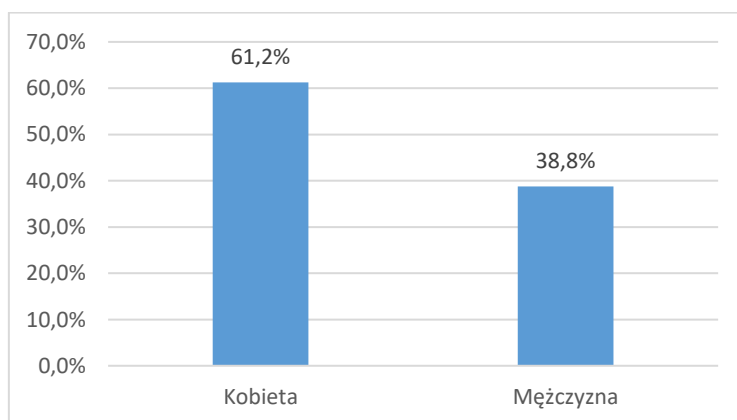
W badaniu ilościowym wzięło udział 2039 respondentów ze wszystkich badanych kategorii. W Tabeli 1 przedstawiono rozkład liczebności respondentów z uwzględnieniem wszystkich analizowanych grup. Najwięcej w badaniu wzięło udział uczniów szkół podstawowych (kl. I – III) najmniej zaś, bo tylko 19 osoby, wzięło udział rodziców uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych. Największą badaną grupę ze wszystkich badanych stanowili uczniowie – było to 1498 osób.

Tabela 1. Liczba respondentów w poszczególnych grupach (badania ilościowe, wszyscy respondenci)

Badane grupy respondentów w badaniu ilościowym	Liczebność
Uczniowie szkoły podstawowej, kl. I-III	540
Uczniowie szkoły podstawowej, kl. IV-VI	499
Uczniowie gimnazjum	347
Uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej	112
Nauczyciele szkoły podstawowej, kl. I-III	134
Nauczyciele szkoły podstawowej, kl. IV-VI	157
Nauczyciele gimnazjum	45
Nauczyciele szkoły ponadgimnazjalnej	40
Rodzice ucznia szkoły podstawowej, kl. I-III	63
Rodzice ucznia szkoły podstawowej, kl. IV-VI	41
Rodzice ucznia gimnazjum	42
Rodzice ucznia szkoły ponadgimnazjalnej	19

Rozkład płci w zrealizowanej próbie wskazuje, że znaczną część respondentów stanowiły kobiety. Udział kobiet w próbie wyniósł 61,2% kobiet i 38,8% mężczyzn. Rozkład płci we wszystkich grupach badanych został zaprezentowany na Wykres 1.

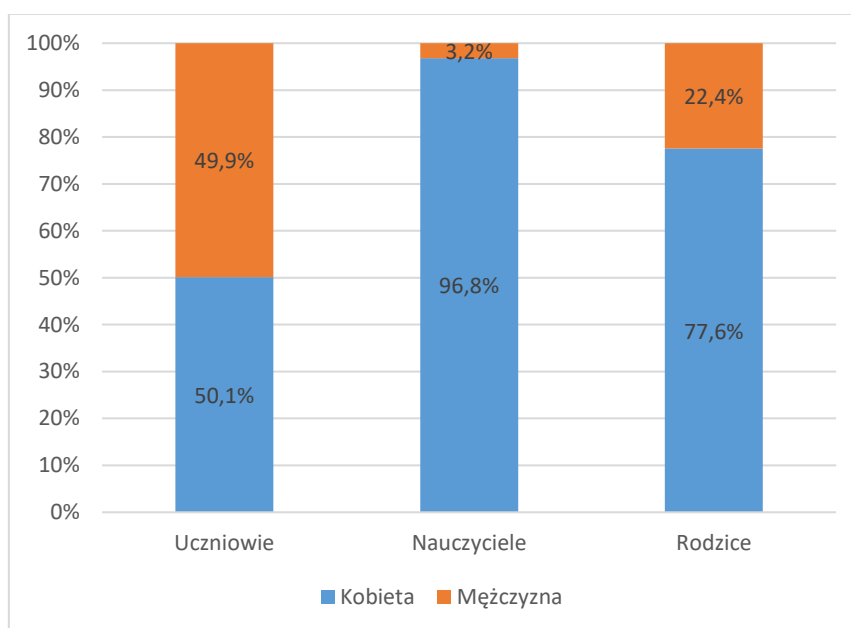
Wykres 1. Rozkład płci respondentów we wszystkich badanych grupach. N = 1989

Rozkład płci w poszczególnych grupach badanych wskazuje na duże dysproporcje pomiędzy mężczyznami a kobietami. Jeśli chodzi o uczniów, to mniej więcej tyle samo kobiet, jak i

mężczyzn wzięło udział w warsztatach. Zdecydowanie więcej kobiet można jednak zaobserwować w grupie nauczycieli oraz w grupie rodziców – kolejno 96,8% oraz 77,6%. Ta dysproporcja w płci wśród nauczycieli wynika z obserwowalnej różnicy w całej populacji nauczycieli – zgodnie z danymi z roku szkolnego 2014/2015 kobiety to 82,34% całej nauczycielskiej grupy zawodowej.¹ Podobnie zresztą jest z rodzicami – większa aktywność związana z wychowaniem dziecka podejmują kobiety, niż mężczyźni. Kobiety również częściej niż mężczyźni pozostają w domach i poświęcają się sprawom rodzinnym.² Stąd też w sposób naturalny większa chęć do uczestnictwa w warsztatach, które poświęcone jest bezpieczeństwu ich dzieci.

Wykres 2. Rozkład płci respondentów z podziałem na poszczególne grupy badanych.

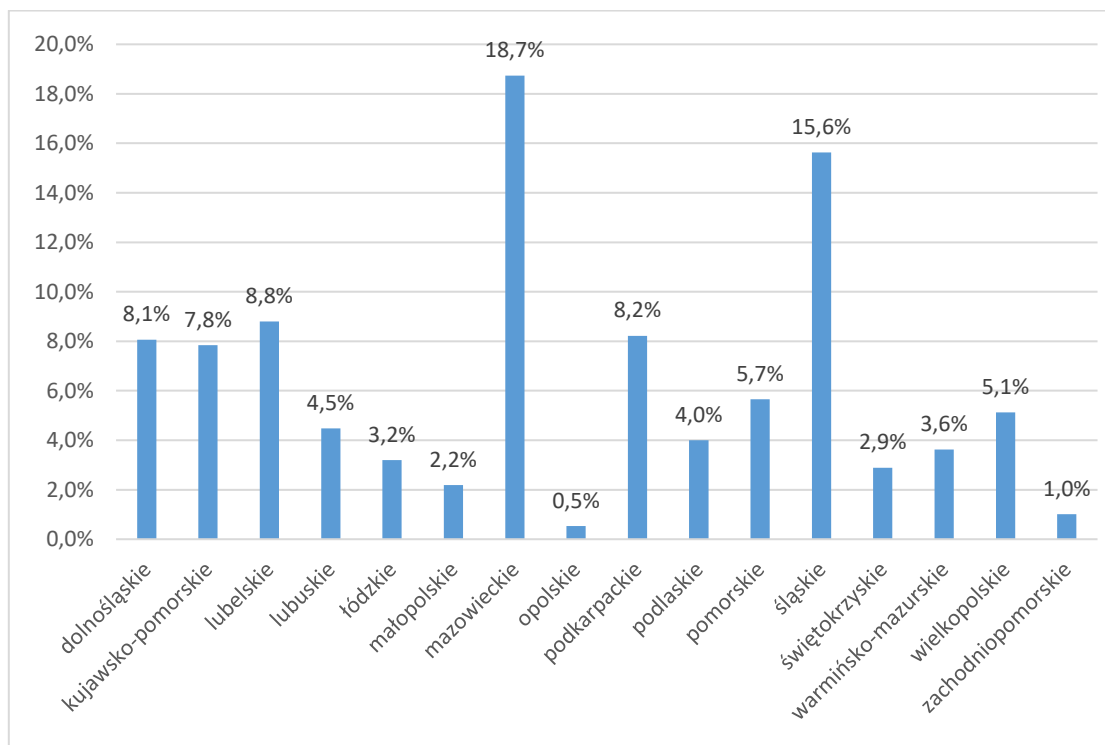
Jeśli chodzi o województwa, z których pochodzą respondenci biorący udział w badaniu to najczęściej badanych pochodziło z województw: mazowieckiego (18,4%), śląskiego (15,4%), a najmniej zaś z zachodniopomorskiego (1%) oraz małopolskiego (2,2%). Rozkład respondentów z poszczególnych województw przedstawia Wykres 3.

¹ Por. Mariola Rachubka, „Nauczyciele w roku szkolnym 2014/2015”, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015, str. 10

² Por. „Kobiety i mężczyźni na rynku pracy”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016, str. 15

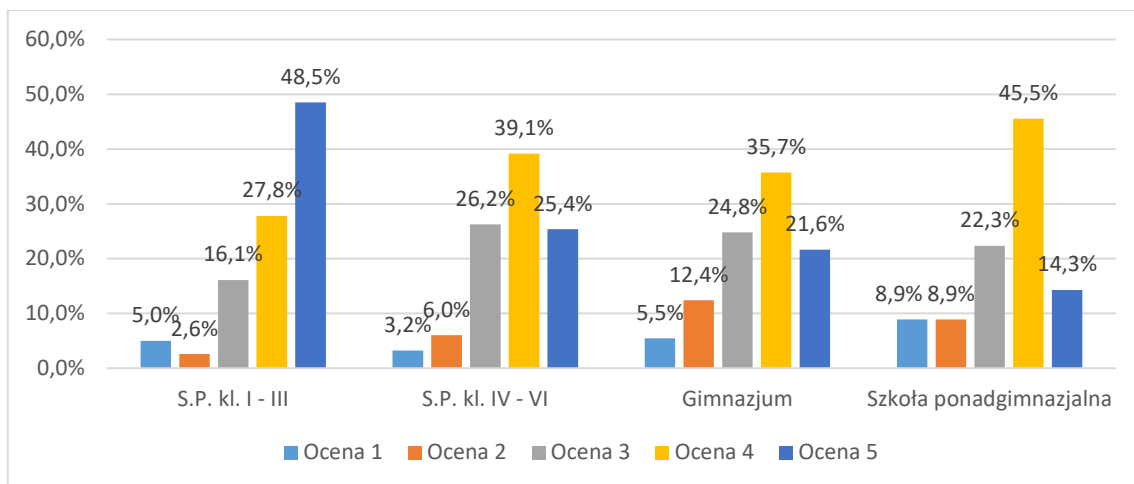
Wykres 3. Rozkład respondentów z poszczególnych województw. N = 1874

2.1.1. Poziom wiedzy wszystkich badanych grup

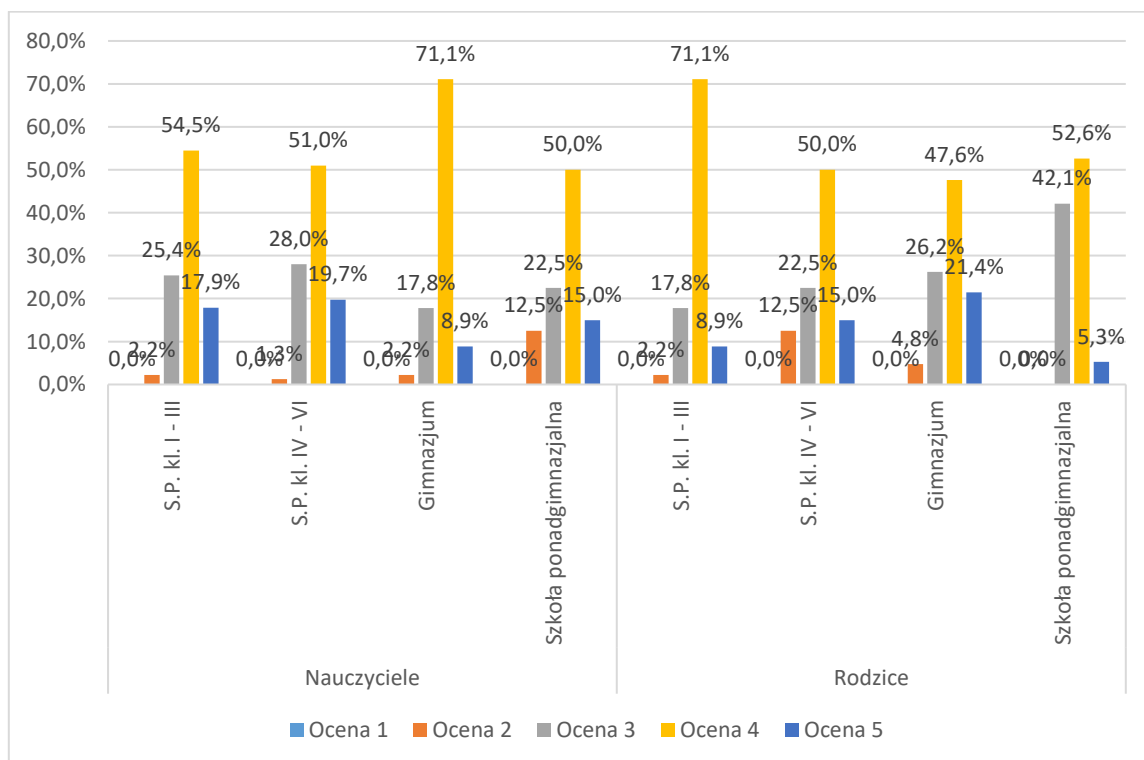
Na Wykresie 4 pokazano rozkład odpowiedzi na pytanie „Jak w skali od 1 do 5 oceniasz swoją wiedzę na temat komputerów, oprogramowania i telefonów?” wśród poszczególnych badanych grup uczniów. Uczniowie szkoły podstawowej (klasy I – III), to grupa uczniów, która ocenia swoją wiedzę najlepiej. Najczęściej oceniają oni swoją wiedzę jako wysoką – największy odsetek odpowiedzi „5” ze wszystkich badanych grup uczniów (48,5%). Nieco gorzej swoją wiedzę w zakresie komputerów, oprogramowania i komputerów (ale wciąż wysoko) oceniają uczniowie gimnazjów. Im starsze dzieci tym ocena dotycząca swojej wiedzy w badanym zakresie jest co raz bardziej negatywna.

Wykres 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jak w skali od 1 do 5 oceniasz swoją wiedzę na temat komputerów, oprogramowania i telefonów? (gdzie 1 oznacza nie mam wiedzy a 5 oznacza mam bardzo dużą wiedzę).” (wszyscy uczniowie)

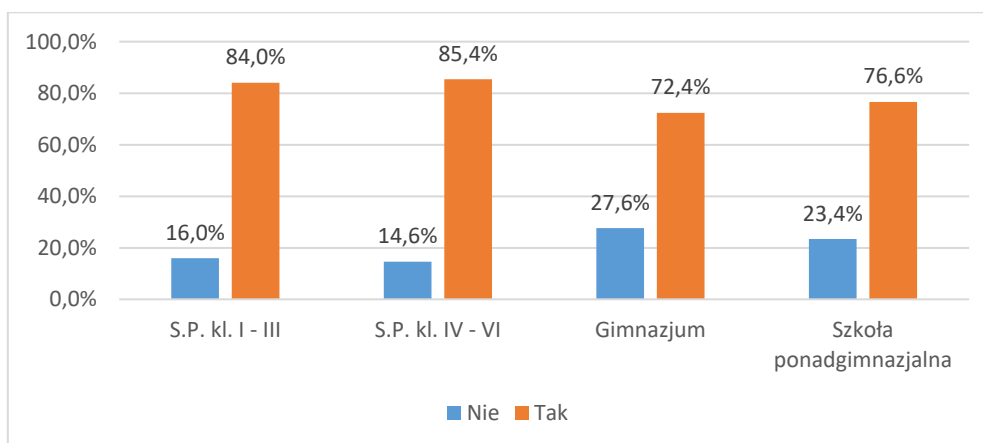
Na kolejnym wykresie przedstawiono pokazano rozkład odpowiedzi na to samo pytanie, ale tym razem w grupie nauczycieli oraz rodziców. Jeśli chodzi o nauczycieli oceniają oni swoją wiedzę na podobnym poziomie, co rodzice. Najlepiej oceniającą swoją wiedzę grupą są nauczyciele gimnazjum oraz rodzice dzieci ze szkoły podstawowej (klasy I – III) – najczęściej wybieraną przez nich odpowiedzią jest „4”.

Wykres 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jak w skali od 1 do 5 ocenia Pan/i swoją wiedzę o zagrożeniach i ryzykach, na jakie narażone są dzieci w Internecie? (gdzie 1 oznacza nie mam wiedzy a 5 oznacza mam bardzo dużą wiedzę).” (nauczyciele i rodzice)

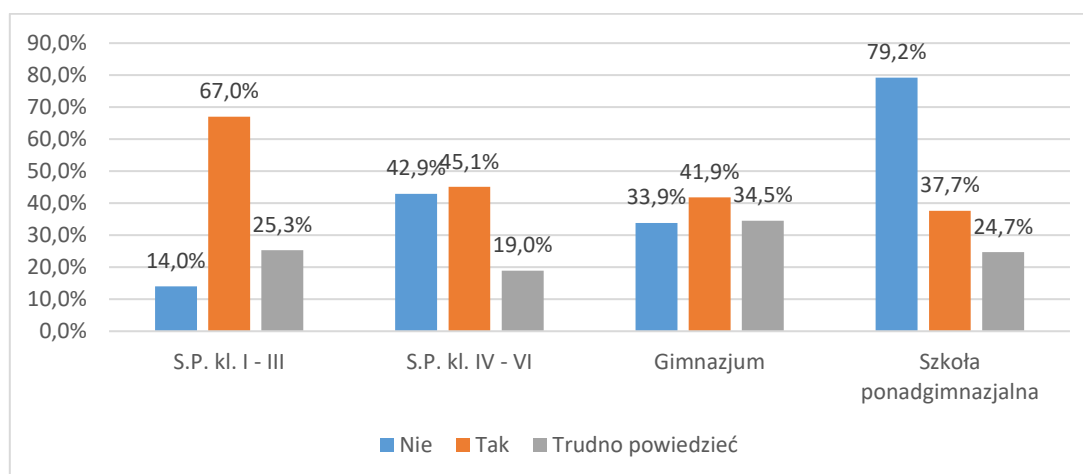
Jak wynika z analizy odpowiedzi udzielonych na pytanie „Czy interesujesz się tematem komputerów i Internetu” uczniowie klas najmłodszych biorący udział w szkoleniach wykazują największe zainteresowanie komputerami. Nieco mniej, ale nadal wysoko, interesują się problematyką komputerów i Internetu uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych – Wykres 6.

Wykres 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy interesujesz się tematem komputerów i Internetu?” (Uczniowie)

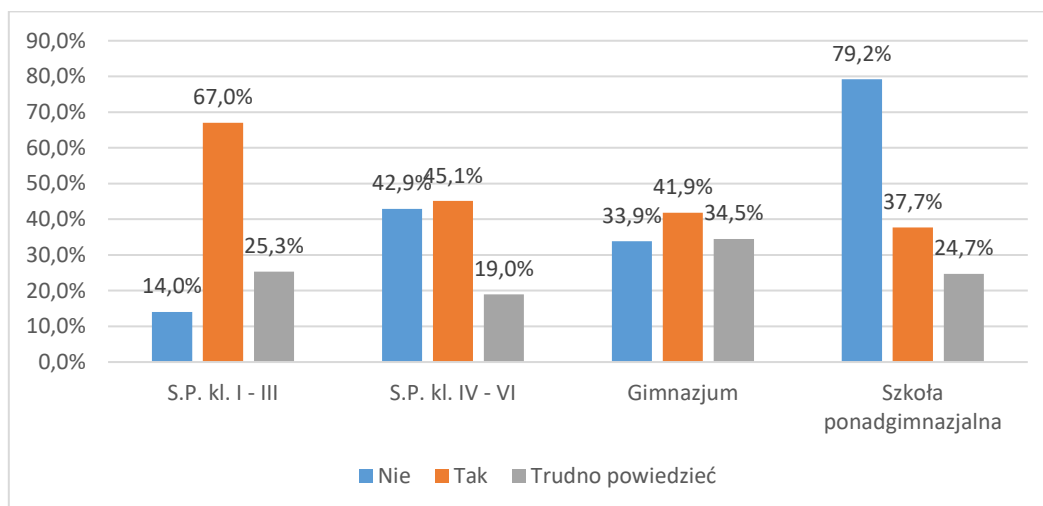
O bezpieczeństwie w Internecie najczęściej rodzice rozmawiają z dziećmi, które uczęszczają do szkoły podstawowej (zarówno klasy I – III, jak i klasy IV – VI). W przypadku rodziców uczniów szkół ponadgimnazjalnych dominują Ci, którzy nie są pewni tego czy z nimi rozmawiają – takich osób wśród osób szkolących się zarejestrowano ponad połowę – Wykres 7. Sytuacje, które sprzyjają rozmowom o bezpieczeństwie to zwykle takie, w których dziecko wykorzystuje Internet korzystając z portali społecznościowych lub wtedy gdy korzysta z komputera lub urządzeń mobilnych za długo. Rozmowy na temat bezpieczeństwa stymulują zdaniem rodziców również kampanie społeczne, na przykład w formie reklam w telewizji.

Wykres 7. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy temat „bezpieczeństwa w Internecie” pojawił się lub pojawia w rozmowach z rodzicami? (Uczniowie)

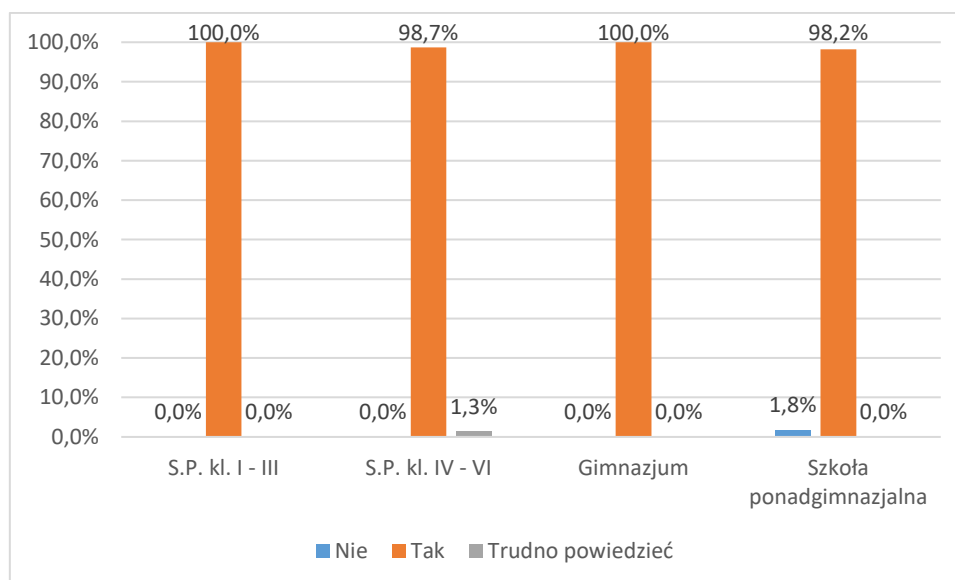
Podobne pytanie jak powyżej zadano również dzieciom: „Czy temat <<bezpieczeństwa w Internecie>> pojawił się w rozmowach z rodzicami?” Twierdząco na to pytanie odpowiadali najczęściej uczniowie szkół podstawowy (klasy I – III), a najrzadziej uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Rozkład odpowiedzi na to pytania przedstawia Wykres 8.

Wykres 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy temat „bezpieczeństwa w Internecie” pojawił się w rozmowach z rodzicami? (Uczniowie)

Niemal wszyscy badani uczniowie twierdzą, że temat bezpieczeństwa w Internecie pojawia się w szkole. Niewiele, bo tylko dwóch uczniów szkoły ponadgimnazjalnej twierdzi, że tematyka ta nie pojawia się w szkole – Wykres 9.

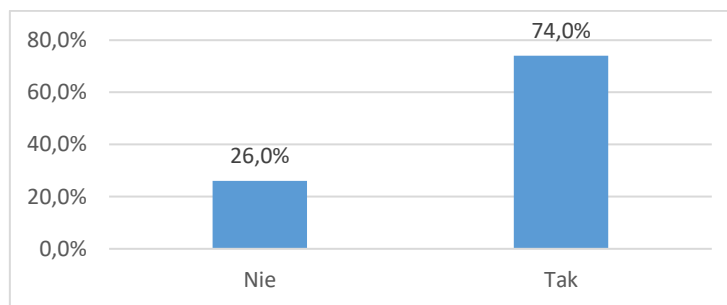
Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy temat „bezpieczeństwa w Internecie” pojawił się w szkole? (Uczniowie)

2.1.2. Poziom wiedzy uczniów

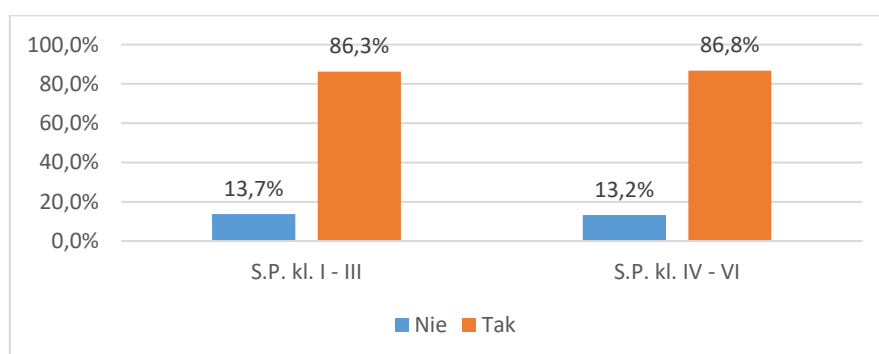
Wybrane grupy uczniów pytano dodatkowo o wiedzę z zakresu problematyki cyberbezpieczeństwa i informatyki. I tak na przykład, wyłącznie grupie uczniów szkoły podstawowej klas IV – VI, zadano pytanie „Czy wiesz z czego zbudowany jest komputer?”. Tylko co czwarty uczeń uczestniczący w warsztatach nie wiedział z czego zbudowany jest komputer (Wykres 10). Warto jednak wspomnieć, że wiedza uczniów, którzy deklarują znajomość budowy komputera jest powierzchowna. Z pytań otwartych zadawanych uczniom m.in. w badaniu jakościowym wynika, że znajomość budowy komputera koncentruje się raczej na urządzenia peryferyjnych (np. klawiatura, mysz, monitor). Należy mieć na uwadze jednak fakt, że nawet znajomość aspektów technicznych nie ma większego wpływu na świadomości dot. cyberzagrożeń.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz z czego zbudowany jest komputer? N = 323 (Uczniowie S.P., klasy IV - VI)

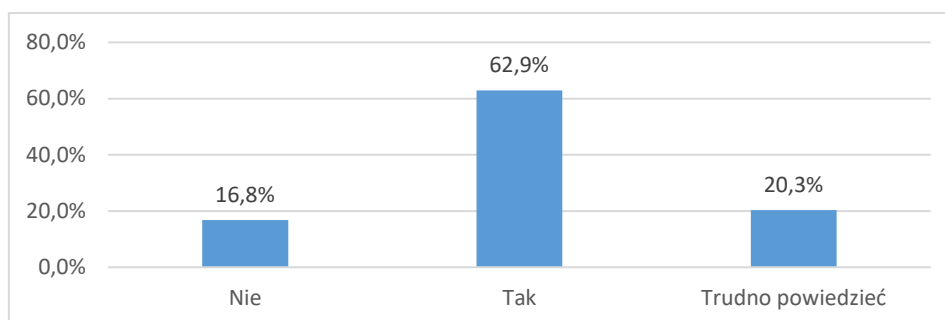
Kolejnym pytaniem z zakresu wiedzy zadawanym wybranym grupom uczniów szkoły podstawowej było pytanie „Czy znasz jakieś zasady korzystania z Internetu?”. Warto przypomnieć, że pytanie to zadawane jest uczniom, którzy uczestniczyli w warsztatach. Wysoki odsetek pozytywnych odpowiedzi może być traktowany więc jako efekt pozytywny warsztatów, których celem jest m.in. nauka o zasadach korzystania z Internetu. Zdecydowana większość badanych zarówno uczniów klas szkoły podstawowych klas I – III, jak i klas IV – VI stwierdziła, że po warsztatach dysponują wiedzą z zakresu zasad korzystania z Internetu (Wykres 11).

Wykres 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy znasz jakieś zasady korzystania z Internetu? (Uczniowie S.P., klasy I – III oraz IV - VI)

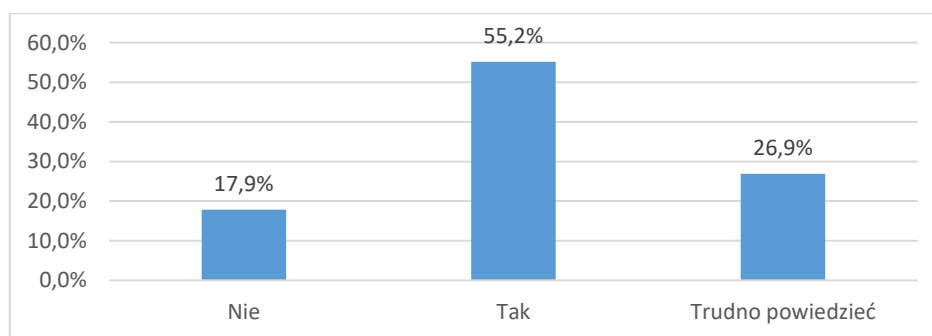

Pytanie „Czy wiesz czym są media społecznościowe?” oraz zadawane było wyłącznie uczniom klas szkoły podstawowej IV – VI. Zdecydowana większość, bo aż 62,9% uczniów klas IV – VI szkoły podstawowej stwierdziło, że zna zasady korzystania z Internetu. Również większość uczniów tych samych klas stwierdziła, że znane jest im zjawisko cyberzagrożeń (55,2%). Rozkłady odpowiedzi na pytanie przedstawiają Wykres 12 i Wykres 13.

Wykres 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz czym są media społecznościowe? N = 453 (Uczniowie S.P., klasy IV - VI)

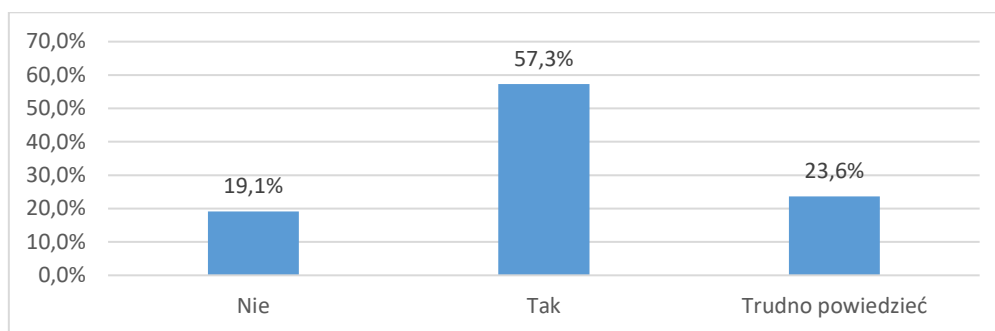

Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz czym są cyberzagrozenia? N = 453 (Uczniowie S.P., klasy IV - VI)

Ostatniej grupie badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych zadano jedno kierowane wyłącznie do nich pytanie: „Czy wiesz czym są źródła informacji?”. Większość badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej odpowiedziało to pytanie twierdząco i tylko co 4 uczeń stwierdził, że nie potrafi zdefiniować tego pojęcia - Wykres 14

Wykres 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz czym są źródła informacji? N =110 (Uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej)

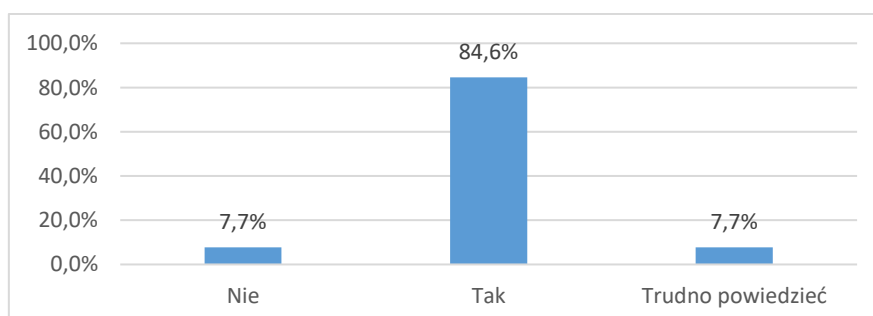
2.1.3. Poziom wiedzy nauczycieli

Nauczycielom szkół podstawowych w klasach IV – VI zadano dodatkowe dwa pytania pogłębiające ich wiedzę z zakresu bezpieczeństwa w Internecie:

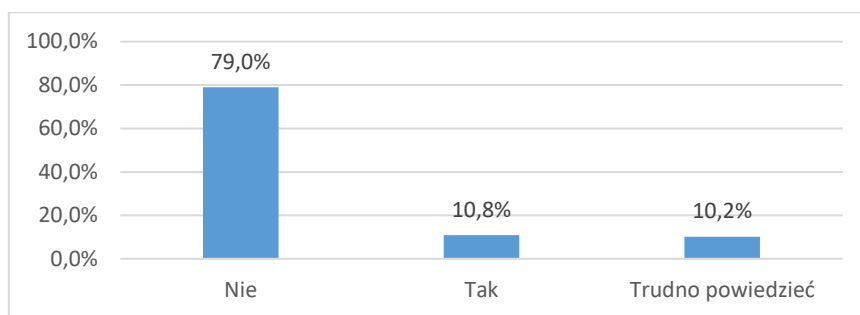
1. Czy potrafi Pani/Pan wskazać narzędzia zwiększające bezpieczeństwo w Internecie?
2. Czy w szkole funkcjonuje „kodeks pożądanych zachowań” uczniów podczas korzystania z urządzeń komputerowych oraz z Internetu? (lub istnieją jakieś zasady dotyczące zachowań uczniów)?

Zdecydowana większość nauczycieli szkół podstawowych w klasach IV – VI stwierdziło, że potrafi wskazać narzędzia zwiększające bezpieczeństwo w Internecie (84,6%) - Wykres 15. Z drugiej strony zdecydowana większość tych samych nauczycieli stwierdziło, że w ich w szkole nie funkcjonuje „kodeks pożądanych zachowań” związanych z korzystaniem z urządzeń komputerowych przez uczniów (79%) - Wykres 16.

Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy potrafi Pani/Pan wskazać narzędzia zwiększające bezpieczeństwo w Internecie? N = 156 (Nauczyciele szkół podstawowych w klasach IV – VI)

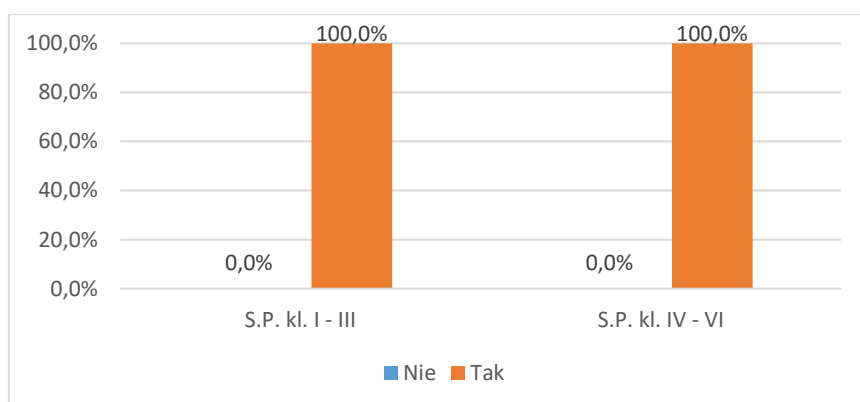

Wykres 16. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w szkole funkcjonuje „kodeks pożądanych zachowań” uczniów podczas korzystania z urządzeń komputerowych oraz z Internetu? N = 157 (Nauczyciele szkół podstawowych w klasach IV – VI)

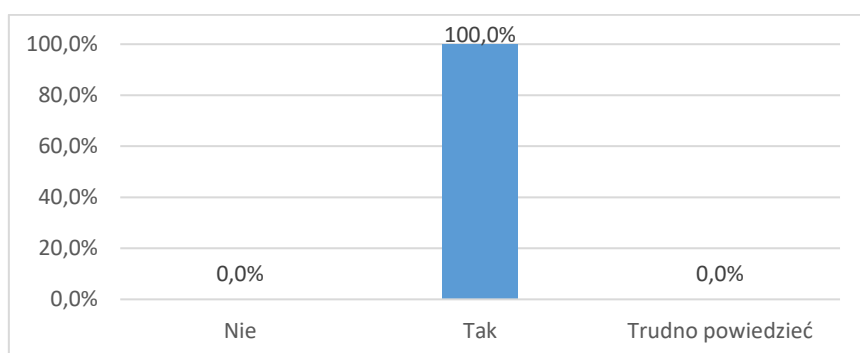
Nauczycielom szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych uczestniczących w warsztatach zadano pytanie „Czy wie Pani/Pan czym jest cyberprzemoc”. Wszyscy badani nauczyciele odpowiedzieli na to pytanie twierdząco - Wykres 17.

Wykres 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan czym jest cyberprzemoc? (Nauczyciele szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych)

Podobnie jak w przypadku pytania poprzedniego wszyscy nauczyciele szkół gimnazjalnych stwierdzili, że potrafi zdefiniować pojęcie danych poufnych. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia Wykres 18.

Wykres 18. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan czym są dane poufne? N = 45 (Nauczyciele szkół gimnazjalnych)

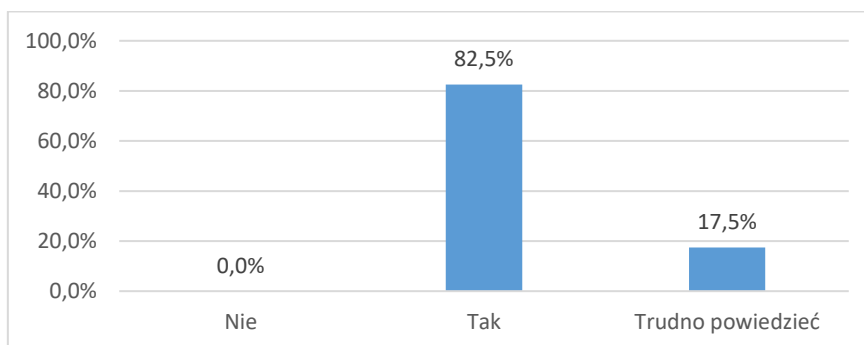

Nauczycielom szkół gimnazjalnych zadano również dodatkowe pytanie, dotyczące wiedzy na temat sposobów unikania zagrożeń w przypadku korzystania z technologii informacyjnych i

komunikacyjnych. Zdecydowana większość nauczycieli odpowiedziała na to pytanie twierdząco (82,5%). Jedynie 17,5% badanych stwierdziło, że nie jest w stanie odpowiedzieć na to pytanie - Wykres 19.

Wykres 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan jak unikać zagrożeń w przypadku korzystania z technologii informacyjnych i komunikacyjnych (w tym techniczne sposoby ochrony)? N = 45 (Nauczyciele szkół gimnazjalnych)

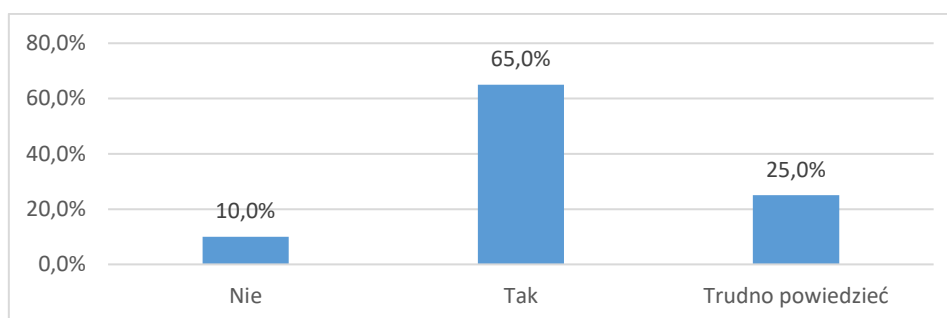

Nauczycielom szkół ponadgimnazjalnych uczestniczących w warsztatach zadano trzy dodatkowe pytania:

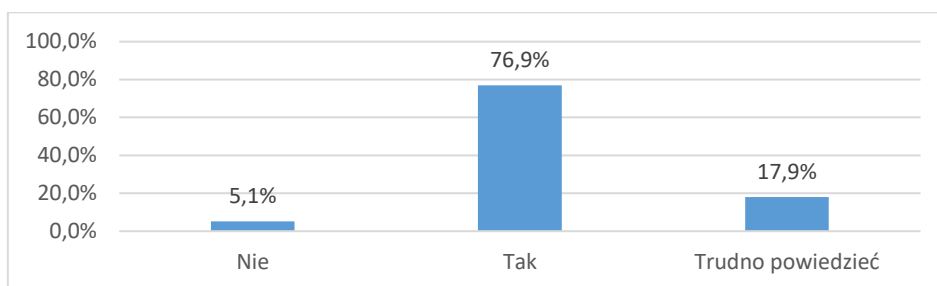
1. Czy wie Pani/Pan czym jest „bańka informacyjna”?
2. Czy w codziennym korzystaniu z Internetu porównuje Pani/Pan różne źródła informacji?
3. Czy wie Pani czym jest utwór?

Na tak zadane pytania badani nauczyciele odpowiedzieli w zdecydowanej większości twierdząco. Rozkłady odpowiedzi na pytania zostały przedstawione na Wykres 20 - Wykres 22.

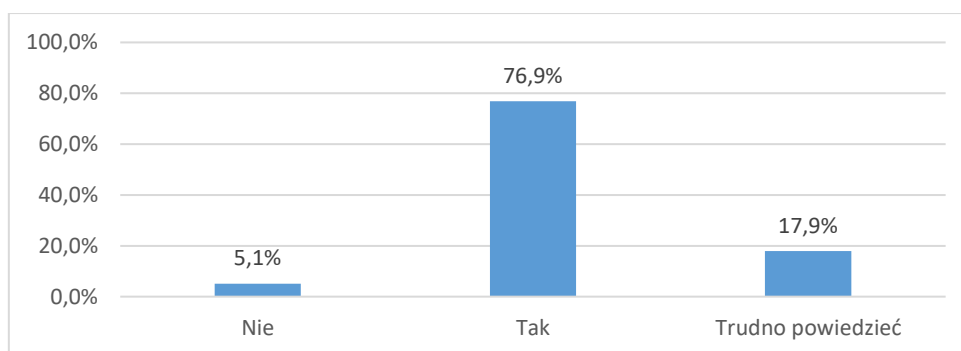
Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan czym jest „bańka informacyjna”? N = 40 (Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych)

Wykres 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w codziennym korzystaniu z Internetu porównuje Pani/Pan różne źródła informacji? N = 39 (Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych)

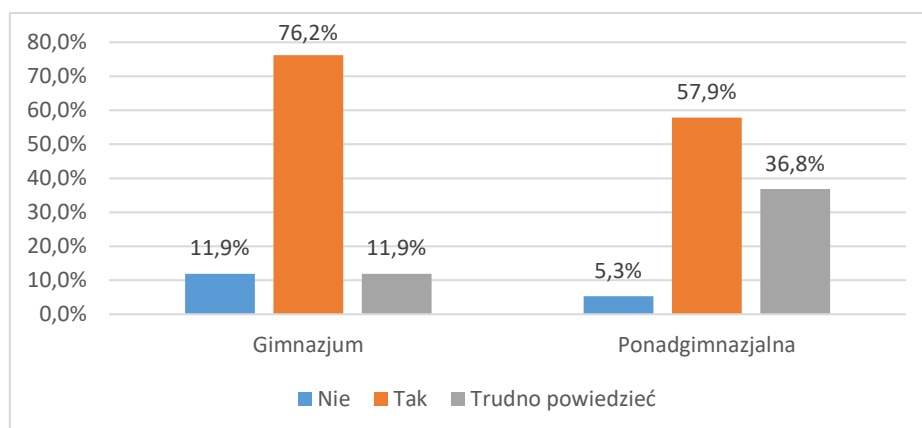
Wykres 22. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani czym jest utwór? N = 39 (Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych)

2.1.4. Poziom wiedzy rodziców

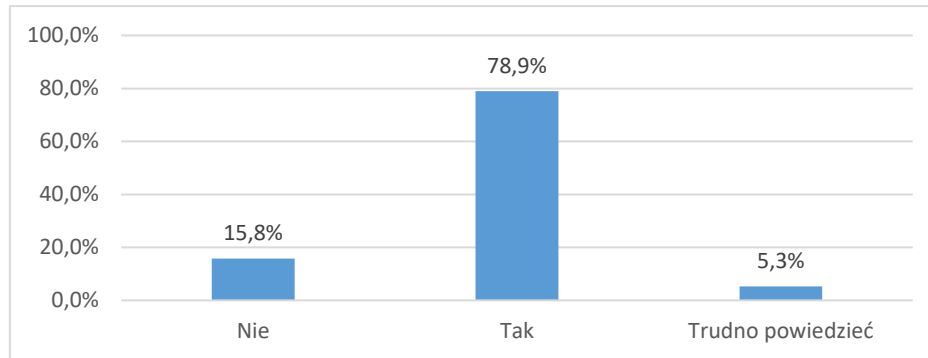
Ostatnią grupą badanych, w ramach której pogłębiono problematykę wiedzy na temat zagrożeń w Internecie to rodzice. Pierwszym istotnym pytaniem, zadawanym rodzicom młodzieży gimnazjalnej oraz ponadgimnazjalnej było pytanie o następującej treści: „Czy wie Pani/Pan gdzie szukać pomocy w sytuacji wystąpienia e-zagrożenia?”. W tej kwestii bardziej uświadomieni są rodzice młodzieży gimnazjalnej (76,2%), niż ponadgimnazjalnej (57,9%) - Wykres 23.

Wykres 23. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan gdzie szukać pomocy w sytuacji wystąpienia e-zagrożenia? (Rodzice uczniów szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej)

Dodatkowe pytanie zadano jeszcze rodzicom młodzieży ponadgimnazjalnej. Jego celem było sprawdzenie na ile badani rodzice wiedzą czym jest zjawisko „cybernękania”. Zdecydowana większość rodziców stwierdziła, że zna to pojęcie (78,9%), jedynie 16% badanych nie potrafiłoby go zdefiniować - Wykres 24.

Wykres 24. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy zna Pani/Pan pojęcie „cybernękanie”? N = 19 (Rodzice uczniów szkoły ponadgimnazjalnej)

3. Wyniki wywiadów jakościowych

Rozdział ten zawiera analizę wypowiedzi respondentów związanych z uczestnictwem w warsztatach. Na początku zostaną przedstawione opinie na temat warsztatów ze strony trzech grup, do których kierowane są szkolenia, tj.: uczniowie, rodzice i nauczyciele. Następnie zaś zostaną zaprezentowane wyniki analizy wypowiedzi trenerów prowadzących warsztaty.

3.1. Analiza wypowiedzi uczestników warsztatów

W badaniu jakościowym przeprowadzonym na celowej próbie 50 respondentów poruszono kwestię przede wszystkim oceny warsztatów w których uczestniczyli. Wyniki badania przeprowadzone wśród uczniów, rodziców i nauczycieli pokrywają się z badaniem ewaluacyjnym interim przeprowadzonym pół roku wcześniej. Wszyscy badani ocenili pozytywnie swoje uczestnictwo w warsztatach. Pozytywnie oceniono zarówno poziom warsztatów, przygotowanie merytoryczne prowadzących oraz metody stosowane podczas zajęć.

Zdecydowana większość badanych zadeklarowała chęć uczestnictwa w warsztatach ponownie. Byli to przede wszystkim rodzice, którzy dzięki warsztatom zaczęli zauważać, że problem bezpieczeństwa ich dzieci w Internecie jest istotną kwestią, którą powinni kontrolować. Badani, szczególnie rodzice i nauczyciele zauważają, że kolejne zagrożenia pojawiają i ich formy zmieniają się w czasie. Z tego względu warsztaty tego typu powinny pojawiać się częściej, najlepiej zaś cyklicznie.

Istotną kwestią poddaną ocenie przez dzieci, rodziców i młodzież była wiedza z zakresu bezpieczeństwa w Internecie oraz komputerów i oprogramowania. Zdecydowana większość badanych ocenia swoją wiedzę w tych kwestiach raczej na średnim poziomie, podkreślając, że ich niewiedza wynika z niskiego zainteresowania. Pytania o zainteresowanie informatyką, komputerami i bardziej szczegółowo bezpieczeństwem w Internecie zadawane było przede wszystkim dzieciom i młodzieży – zdecydowana większość charakteryzuje się niskim poziomem zainteresowania. Z drugiej strony dzieci i młodzież deklarują wysoki poziom uczestnictwa w cyfrowym świecie, są oni podłączeni praktycznie bez przerwy do nowych mediów. Sieć umożliwia im szybki i łatwy dostęp do informacji, pozwala również łatwo nawiązywać i utrzymywać kontakt z innymi użytkownikami. Warsztaty są dla nich dodatkową szansą na zwiększenie wiedzy w zakresie pozytywnych sposobów korzystania z Internetu, na przykład w celu rozwijania ich zainteresowań.

Pomimo niskiego zainteresowania badaną problematyką widoczny jest w odpowiedziach badanych pozytywnych efekt warsztatów, w których uczestniczyli. Badani, ze wszystkich grup badawczych, trafnie wskazują różne zagrożenia na które są narażeni użytkownicy Internetu.

Podobnie jak wynika z poprzednich badań ex-ante i interim najczęściej wymieniany zagrożeniem jest kontakt z nieznanym, który może stanowić zagrożenie. Poza tym badani wskazywali również na:

- udostępnianie swoich danych osobowych niepowołanym osobom;
- złośliwe oprogramowanie, które ogranicza funkcjonalność komputera;
- hacking, czyli włamania do komputera i na konta na portalach internetowych;
- cyberprzemoc;
- mowa nienawiści;
- stalking.

Badani pytani byli również o to, w jaki sposób można przeciwdziałać tym zjawiskom. Ich odpowiedzi wskazują na trafne sposoby dobierania odpowiednich działań w celu zapobiegania niebezpiecznym sytuacjom w Internecie. Najczęściej wskazują na:

- instalacja odpowiedniego oprogramowania takiego jak antywirus, czy też zaporą ogniową;
- niepodawanie danych osobowych i prywatnych osobom nieznanym w Internecie;
- odpowiednie ustawienia prywatności na portalach społecznościowych;
- unikanie instalowania podejrzanego oprogramowania, które może zainfekować komputer lub urządzenie mobilne;
- unikanie używania niestosownych słów i obraźliwych sformułowań.

Wypowiedzi respondentów sugerują, że warsztaty w pozytywny sposób wpłynęły na ich wiedzę z zakresu bezpieczeństwa w Internecie. Sami badani podkreślali również, że pewne nowe zagrożenia i sposoby przeciwdziałania nim, zostały przez nich przyswojone dopiero w trakcie warsztatów. Zagrożeniem często wymienianym, choć nienowym (pojawia się ono we wszystkich dotychczasowych badaniach), jest kontakt z nieznanymi i powiązany z tym stalking. W tej kwestii nowością dla uczestników warsztatów jest umiejętność dostosowania ustawień prywatności, aby ustrzec się przed przeglądaniem profili społecznościowych przez nieupoważnione do tego osoby.

3.2. Analiza wypowiedzi trenerów

Badanie wśród trenerów zostało przeprowadzone na celowej próbie 16 respondentów przy użyciu nieustrukturalizowanego scenariusza wywiadu zawierającego 6 otwartych pytań. W celu większej przejrzystości wyników analiza wypowiedzi trenerów została zaprezentowana w 7 punktach odpowiadających każdemu z zadanych pytań.

Pytanie nr 1: Czy tematyka zajęć/warsztatów była w Pani/Pana ocenie adekwatna do grupy docelowej? Jakie zagadnienia można dodatkowo poruszyć na takich warsztatach?

Większość badanych trenerów oceniło tematykę zajęć jako adekwatną do grupy docelowej i zgodną z ich zapotrzebowaniem. Badanie trenerzy chwalili sobie elastyczność zajęć, które łatwo dostosować do wieku oraz kompetencji grupy, w której prowadzone są warsztaty.

Na pytanie o dodatkowe zagadnienia, które warto rozwijać w ramach bezpiecznych postaw korzystania z Internetu trenerzy wymieniali ich wiele. Były to na przykład następujące kwestie:

1. Nowości technologiczne dotyczące zabezpieczeń technologicznych przed zagrożeniami pochodzącymi z Internetu (skierowane do młodzieży);
2. Nowości technologiczne wykorzystywane w procesie edukacyjnym (skierowane do nauczycieli);
3. Problem źródeł (etiologia) zachowań niebezpiecznych w Internecie (skierowane do starszych uczniów, rodziców i nauczycieli);
4. Problematyka handlu ludźmi (skierowane do starszej młodzieży, rodziców i nauczycieli) w kontekście wykorzystywania nowych technologii komunikacyjnych.

Pytanie nr 2: Czy osoby uczestniczące w warsztatach były zainteresowane poruszaną tematyką?

Zdaniem badanych trenerów osoby uczestniczące w warsztatach były zainteresowane poruszaną tematyką. Sporadycznie zdarzały się sytuacje, w których trenerzy czuli opór grupy przed szkoleniem z zakresu bezpieczeństwa w Internecie.

Pytanie nr 3 i 4: Co z Pani/Pana perspektywy podobało się najbardziej uczestnikom? / Co z Pani/Pana perspektywy podobało się najmniej?

Badanym zadano również pytanie o opinie uczestników (uczniów, nauczycieli i rodziców) na temat warsztatów. Jeżeli chodzi o pozytywne elementy warsztatów, to większość trenerów zwracała uwagę na interesującą formułę zajęć, która jest inna niż typowe lekcje, w których biorą udział na przykład uczniowie. W tym aspekcie znaczenie ma praca na przypadkach, które silniej oddziałują na wyobraźnię uczestników warsztatów niż tylko proste pogadanki. Innym pozytywnym elementem było wykorzystanie w procesie szkoleniowym aplikacji webowych (np. quizy przez Internet). Poza formą warsztatów zwracano również uwagę na:

1. Pozytywne elementy wykorzystania Internetu w codziennym życiu, jak i w szkole. Na przykład rodzicom podobało się wskazanie narzędzi, dzięki którym mogą pomóc rozwijać się swoim podopiecznym.
2. Usystematyzowanie wiedzy o zagrożeniach i zwiększenie świadomości w zakresie ich rozpoznania.

3. Starsi uczniowie (szkoła gimnazjalna i ponadgimnazjalna) cenili sobie metodę odwróconych ról, która polegała na tym, że to uczniowie stawiani byli w roli ekspertów. Bardzo pozytywnie oceniana była wymiana własnych doświadczeń pomiędzy prowadzącym warsztaty a jego uczestnikami.

Jeżeli chodzi o wyzwania związane z prowadzeniem warsztatów, to występowały one sporadycznie. Trenerzy wspominali na przykład o:

1. Zbyt małej liczbie godzin warsztatów z rodzicami;
2. Problemie przyswajania przez nauczycieli problematyki prawa autorskiego;
3. Trudnościach w zaangażowaniu rodziców w dyskusję podczas warsztatów (szczególnie wśród rodziców uczniów ze szkół zawodowych).

Warto jednak podkreślić, że problemy te wspomniane było pojedynczo przez niektórych z badanych trenerów. Pozytywnym wydzwięk warsztatów zdecydowanie przeważał nad negatywnymi elementami, które się pojawiały bardzo rzadko.

Pytanie nr 5. Jakie są przejawy trwałości prowadzonych zajęć w Pani/Pana ocenie?

Wielu z badanych trenerów po zakończeniu warsztatów stara się utrzymać kontakt z władzami szkół, jak i z uczestnikami warsztatów. Z relacji trenerów wynika, że w wielu szkołach podjęto specjalne działania związane z podniesieniem bezpieczeństwa korzystania z Internetu przez uczniów. Na przykład w niektórych szkołach wypracowano regulaminy korzystania z sieci i zorganizowano specjalne akcje dotyczące bezpieczeństwa w Internecie. Kilku trenerów wskazało jednak, że nie posiada odpowiednich narzędzi, aby oceniać i mierzyć trwałość efektów prowadzonych warsztatów.

Pytanie nr 6: Jakie są efekty synergiczne prowadzonych zajęć?

Badani trenerzy pytani o efekt synergii zwracali uwagę przede wszystkim na objęcie warsztatami trzech grup, zarówno uczniów, rodziców, jak i nauczycieli. Na przykład prowadzenie warsztatów w jednej grupie pozwala odpowiednio dobrać formę i treść warsztatu dla grup kolejnych. To z kolei przekłada się na zdecydowanie bardziej pozytywny efekt wzrostu świadomości w zakresie bezpieczeństwa w Internecie wśród osób związanych nie tylko z warsztatami, ale z całą placówką edukacyjną. Wspominano już, że pozytywnym efektem warsztatów bywa niekiedy podjęcie dodatkowych akcji przez nauczycieli i władzę uczelni w zakresie bezpiecznego korzystania z Internetu. Z efektów tych działań korzystają nie tylko uczestnicy warsztatów, ale wszyscy uczniowie szkoły, w której warsztaty się odbywają.

4. Wyniki ankiet audytoryjnych

4.1. Metodologia

Dodatkowe badanie audytoryjne przeprowadzono przy użyciu ankiet zebranych od 02.01.2017 do 18.06.2017 r. każdorazowo po zakończeniu warsztatów.

Ankiety wypełniło 9632 uczniów, 3018 nauczycieli, 2859 rodziców. Nie wszystkie ankiety zostały wypełnione w pełni i występują braki danych.

W badaniu ewaluacyjnym techniką ankiety audytoryjnej uwzględniono następujące zagadnienia:

- poziom satysfakcji z udziału w warsztatach,
- zakres szkolenia w odniesieniu do poziomu dotychczasowej wiedzy uczestnika/ki,
- zainteresowanie działami podobnego typu,
- dodatkowe refleksje uczestników/czek,
- uwagi trenera/ki.

Rodzicom zadawano w ankiecie następujące pytania:

1. Proszę ocenić ogólny poziom zadowolenia z udziału w szkoleniu:
2. Proszę ocenić zakres (program) szkolenia względem poziomu Pani/Pana dotychczasowej wiedzy,
3. Proszę ocenić poziom Pani/Pana zainteresowania kolejnymi kursami/szkoleniami tego typu (proszę wskazać jakie to kursy).

Do wszystkich pytań stosowano skalę odpowiedzi od 1 do 5, gdzie 1 oznacza najniższą ocenę, a 5 najwyższą. Takie same pytania z użyciem identycznej skali odpowiedzi zadano również grupie szkolonych nauczycieli.

Jeżeli chodzi o uczniów to zadawano im nieco inne pytania:

1. Jaki ci się podobało na szkoleniu?
2. Czy zgadzasz się z następującym stwierdzeniem? „Zdobyłem/zdobyłam nową wiedzę i umiejętności”

Podobnie jak w przypadku rodziców i nauczycieli, tak i tutaj zastosowane skalę 5-cio stopniową.

Szczegółowy rozkład ocen przedstawiają wykresy w roz. 4.2. (poniżej).

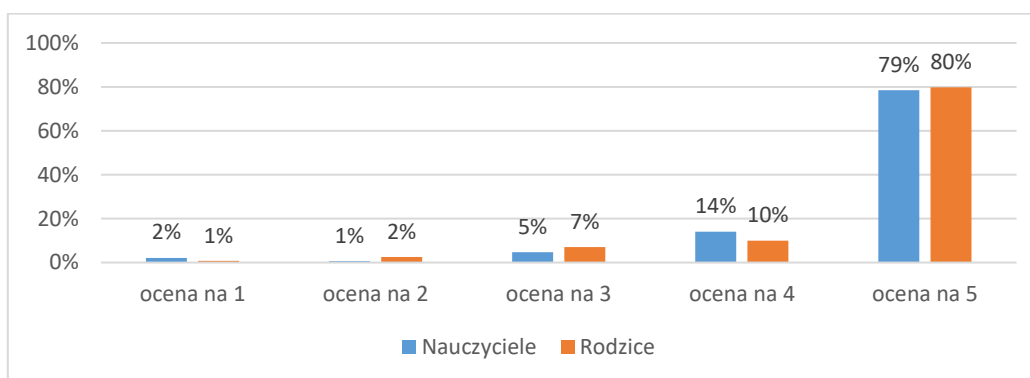

4.2. Wyniki analizy

Pytanie o poziom zainteresowania kolejnymi kursami tego typu.

Na Wykres 25 pokazano rozkład odpowiedzi na pytanie o zainteresowanie kolejnymi kursami z obszaru cyberbezpieczeństwa wśród nauczycieli i rodziców. Poziom zainteresowania jest wysoki i zbliżony dla obu grup. Poziom zainteresowania kolejnymi kursami wśród uczniów został również uwzględniony w badaniu, ujęty jako spostrzeżenia poszkoleniowe trenera (wraz z wypowiedziami uczestników).

Wykres 25. Rozkład odpowiedzi „Proszę wskazać zainteresowanie kolejnymi kursami/szkoleniami tego typu” (proszę wskazać jakie to kursy).

UCZNIOWIE:

Zainteresowanie kolejnymi kursami tego typu:

Uczniowie są zainteresowani kolejnymi kursami o podobnej tematyce, ale często nie potrafią wskazać specyficznych obszarów swoich zainteresowań. W wypowiedziach otwartych podkreślano ogólny walor edukacyjny zajęć, ciekawą formę prowadzenia i umiejętność trenerskie (budowanie kontaktu z grupą). Nieliczne osoby stwierdziły, że nie są zainteresowane pogłębianiem tematyki bezpieczeństwa w Internecie.

Zainteresowanie kolejnymi kursami tego typu (najczęściej powtarzające się tematy):

- Warsztaty o podobnej tematyce, pogłębiającej zagadnienia bezpieczeństwa w Internecie;
- Prawo autorskie i wolne licencje;
- Ochrona i kształtowanie swego wizerunku w sieci;

- Portale społecznościowe (facebook, snapchat, instagram, inne aplikacje) i funkcjonowanie na nich;
- Programowanie, kodowanie.

Cytaty z wypowiedzi uczniów/uczennic:

- *„Szkoda, że się skończyły... Przećwiczyłbym te zadania z tych stron www jeszcze raz...”* (Szkoła Podstawowa);
- *„Było super, świetna lekcja, chcę jeszcze, czy musi Pani już iść?”* (Szkoła Podstawowa);
- *„Zmotywowało mnie to zmian”* (Szkoła ponadgimnazjalna).

NAUCZYCIELE:

Zainteresowanie kolejnymi kursami tego typu (najczęściej powtarzające się tematy):

- Warsztaty o podobnej tematyce, pogłębiającej zagadnienia bezpieczeństwa w Internecie;
- Gry komputerowe;
- Prawo autorskie, wolne licencje, ochrona danych osobowych;
- Wykorzystanie TIK w edukacji;
- Zabezpieczenie komputera i innych urządzeń informatycznych.

Cytaty z wypowiedzi nauczycieli:

- *„Jestem pod dużym wrażeniem osoby, która prowadziła szkolenie. Treści zostały przedstawione profesjonalnie z dużą znajomością tematu. Istotne było łączenie treści warsztatów z kontekstem społecznym, psychologicznym i językowym. Przekazane również zostały konkretne materiały, strony internetowe. I ostatni komplement - przystępna forma”.* (Szkoła Podstawowa);
- *„Wysoki poziom wiedzy, przystępność przekazu.”* (Szkoła Podstawowa).

RODZICE:

Zainteresowanie kolejnymi kursami tego typu (najczęściej powtarzające się tematy):

- Warsztaty o podobnej tematyce, pogłębiającej zagadnienia bezpieczeństwa w Internecie;
- Uzależnienia dzieci od Internetu, komputerów, telefonów;
- Zabezpieczenia i kontrola rodzicielska;
- Jasna strona Internetu i możliwości, jakie niesie dla rozwoju dziecka;
- Jak rozmawiać z dzieckiem?;
- Pomoc (prawna i nie tylko) w przypadku cyberzagrożeń.

Cytaty z wypowiedzi rodziców:

- *"Szkolenie przydatne. Warto czasem posłuchać mądrzejszych osób, żeby uchronić dzieci przed popełnieniem błędów wynikających z naszej niewiedzy nt. bezpiecznego korzystania z Internetu. Dobrze zatrzymać się i pomyśleć, jak dziecku pomóc zanim będzie za późno i dziecko „utopi się” w studni Internetu. Polecam bardzo książkę „Cyfrowe demencje”. Powinni ją przejrzeć i rodzice i nauczyciele."* (Rodzic SP);
- *„Szkolenie ciekawe. Poruszające ważne treści."* (Rodzic SP).

ZBIORCZE OPINIE TRENERÓW O PRZEBIEGU SZKOLENIA I PRACY UCZNIÓW

Uczniowie byli bardzo zainteresowani tematyką szkolenia, brali aktywny udział w zajęciach i dzielili się swoją wiedzą, dyskutowali i komentowali zagadnienia. W opinii trenerów uczniowie są świadomi zagrożeń jakie wiążą się z użytkowaniem Internetu, mają teoretyczną wiedzę, która wymaga pogłębienia i aktualizacji. Pojedyncze grupy szkoleniowe charakteryzowały się negatywizmem, brakiem uwagi i zaangażowania oraz niesubordynacją zarówno w stosunku do trenera, jak i nauczycieli.

Cytat z wypowiedzi ucznia gimnazjum:

- *„Dowiedziałem się, że nie można wstawiać do Internetu nieodpowiednich treści, że nie można hejtować, wstawiać krępujących zdjęć i nie wolno innych obrażać, nauczyłem się wielu rzeczy, nie wolno kłamać, nie wolno kopiować, nie wolno udostępniać innych zdjęć bez ich zgody, że nie wolno przezywać, trzeba pomyśleć zanim zrobić, za dużo hejtować to niemiłe, pomyśleć zanim wstawić zdjęcie, informacje o ciekawych stronach, nie używać wulgarnych słów, nie wstawiać zdjęć nielegalnych, zaskoczyło*

mnie, że za niektóre memy można ponieść karę, że snapchat może zrobić zdjęcie, poznałem zasady w Internecie”.

ZBIORCZE OPINIE TRENERÓW O PRZEBIEGU SZKOLENIA I PRACY NAUCZYCIELI

Nauczyciele podchodzili do szkolenia z bardzo pozytywnym nastawieniem, byli aktywni podczas ich trwania (zajęcia kończyły się później, niż planowano), zadawali dużo pytań, interesowali się szczególnie materiałami edukacyjnymi, która można wykorzystać podczas lekcji. Nieliczni uczestnicy odnosili się negatywnie do poruszanych zagadnień.

Cytaty z wypowiedzi trenera:

- *„Nauczyciele byli bardzo zainteresowani szkoleniami z zakresu TIK oraz bezpieczeństwa transakcji w internecie”*
- *„Bardzo przyjaźni nauczyciele, współpracujący z trenerem EBI”*

ZBIORCZE OPINIE TRENERÓW O PRZEBIEGU SZKOLENIA I PRACY RODZICÓW

Rodzice bardzo chętnie współpracowali, deklarowali, że szkolenia są potrzebne, dopytywali o zasięg szkoleń. Niektórzy rodzice przyszli na szkolenie zachęceni relacją dziecka, które uprzednio uczestniczyło w szkoleniu. Dynamika szkolenia, sposób prowadzenia i zainteresowanie problematyką spowodowały, że zajęcia przedłużały się w stosunku do zaplanowanego czasu. Zgłaszali, że czas szkolenia jest zbyt krótki w stosunku do ich potrzeb.

Cytaty z wypowiedzi rodzica:

- *„Super szkolenie dużo informacji o bezpiecznym internecie dla dzieci, dowiedziałam się, że statystycznie dzieci nie mówią rodzicom o problemach w sieci (badania Fundacji Orange i Dajemy dzieciom siłę) i o tym, że musimy mądrze dzieci wprowadzać w Internet”*

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI

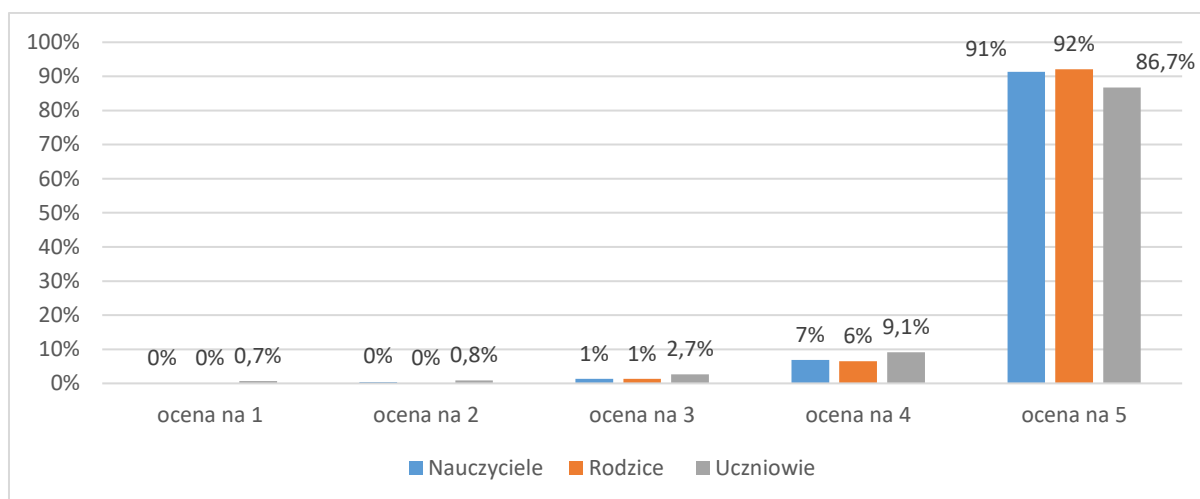
- Uczniowie, nauczyciele i rodzice wysoko oceniają przeprowadzone szkolenia (zarówno

pod względem merytorycznym jak i pod kątem prowadzenia, osobowości trenera, otwartości na potrzeby grupy);

- Istnieje potrzeba stałego podnoszenia kwalifikacji w obszarze cyberbezpieczeństwa wśród wszystkich grup;
- Każdy z tematów szkoleń uważany był za przydatny;
- Wszystkie szkolenia zostały ocenione wysoko przez przeważającą liczbę badanych (oceny na 5).

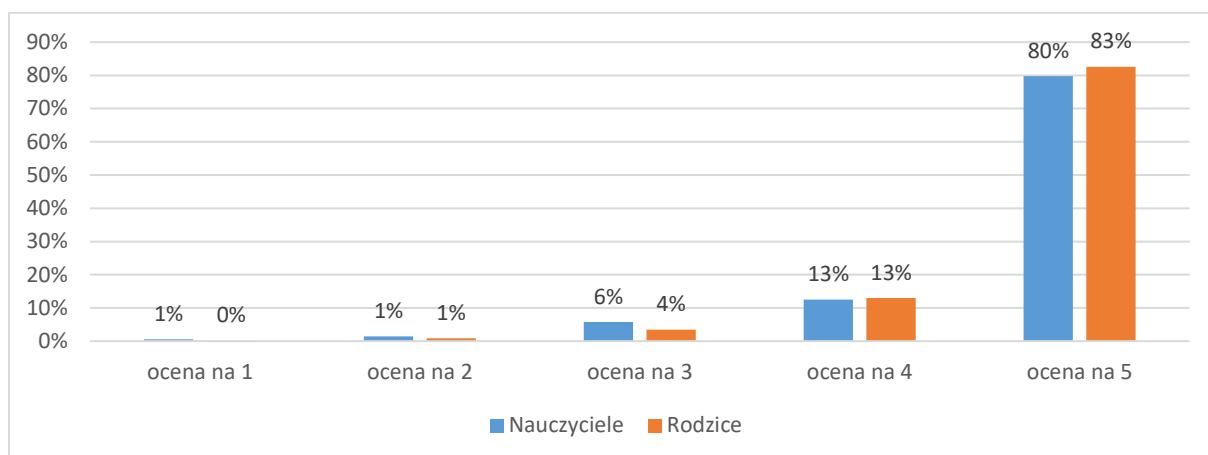
ROZKŁAD ODPOWIEDZI NA PYTANIA ZADANE W ANKIECIE POSZKOLENIOWEJ

Wykres 26. Rozkład odpowiedzi: „Proszę ocenić ogólny poziom zadowolenia z udziału w szkoleniu” (pytanie do uczniów, nauczycieli, rodziców)

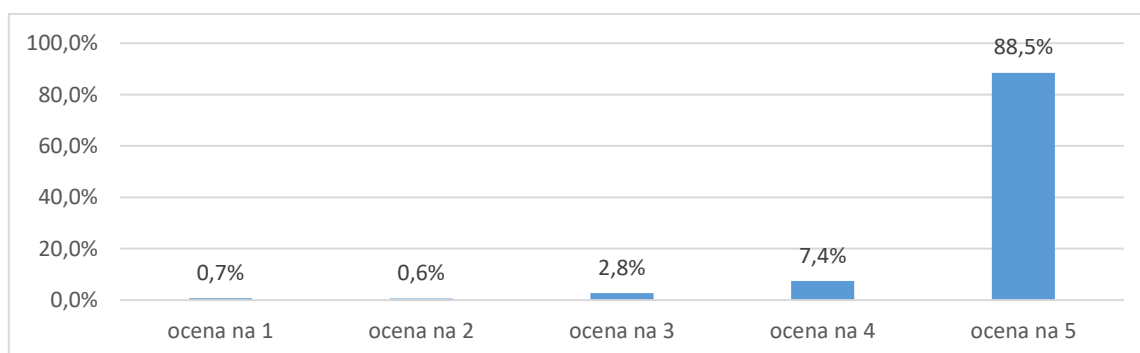
Uczestnicy i uczestniczki warsztatów oceniły wysoko poziom zadowolenia z uczestnictwa. Respondenci wszystkich grup badanych wysoko ocenili przydatność tematyki poruszanej na szkoleniu.

Wykres 27. Rozkład odpowiedzi: „Proszę ocenić zakres (program) szkolenia względem swojej dotychczasowej wiedzy” (pytanie do nauczycieli, rodziców).

Respondenci obu grup badanych wysoko ocenili zakres szkolenia w odniesieniu do poziomu dotychczasowej wiedzy.

Wykres 28. Rozkład odpowiedzi: „Zdobyłem/am nową wiedzę i umiejętności” (pytanie do uczniów).

Uczniowie/uczennice zdobyli nową wiedzę i umiejętności w obszarze szkolenia, tylko nieliczni uczniowie/uczennice odpowiedziały: „Nic się nie nauczyłam”, „nic nie wyniosłem z tych warsztatów”.

Spis wykresów

Wykres 1. Rozkład płci respondentów we wszystkich badanych grupach. N = 1989	7
Wykres 2. Rozkład płci respondentów z podziałem na poszczególne grupy badanych.....	8
Wykres 3. Rozkład respondentów z poszczególnych województw. N = 1874	9
Wykres 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jak w skali od 1 do 5 oceniasz swoją wiedzę na temat komputerów, oprogramowania i telefonów? (gdzie 1 oznacza nie mam wiedzy a 5 oznacza mam bardzo dużą wiedzę).” (wszyscy uczniowie).....	10
Wykres 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jak w skali od 1 do 5 ocenia Pan/i swoją wiedzę o zagrożeniach i ryzykach, na jakie narażone są dzieci w Internecie? (gdzie 1 oznacza nie mam wiedzy a 5 oznacza mam bardzo dużą wiedzę).” (nauczyciele i rodzice).....	10
Wykres 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy interesujesz się tematem komputerów i Internetu?” (Uczniowie).....	11
Wykres 7. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy temat „bezpieczeństwa w Internecie” pojawił się lub pojawia w rozmowach z rodzicami? (Uczniowie).....	11
Wykres 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy temat „bezpieczeństwa w Internecie” pojawił się w rozmowach z rodzicami? (Uczniowie)	12
Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy temat „bezpieczeństwa w Internecie” pojawił się w szkole? (Uczniowie)	12
Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz z czego zbudowany jest komputer? N = 323 (Uczniowie S.P., klasy IV - VI).....	13
Wykres 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy znasz jakieś zasady korzystania z Internetu? (Uczniowie S.P., klasy I – III oraz IV - VI)	13
Wykres 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz czym są media społecznościowe? N = 453 (Uczniowie S.P., klasy IV - VI).....	14
Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz czym są cyberzagrożenia? N = 453 (Uczniowie S.P., klasy IV - VI)	14
Wykres 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wiesz czym są źródła informacji? N =110 (Uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej)	15
Wykres 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy potrafi Pani/Pan wskazać narzędzia zwiększające bezpieczeństwo w Internecie? N = 156 (Nauczyciele szkół podstawowych w klasach IV – VI)	15
Wykres 16. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w szkole funkcjonuje „kodeks pożądanych zachowań” uczniów podczas korzystania z urządzeń komputerowych oraz z Internetu? N = 157 (Nauczyciele szkół podstawowych w klasach IV – VI)	16
Wykres 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan czym jest cyberprzemoc? (Nauczyciele szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych).....	16
Wykres 18. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan czym są dane poufne? N = 45 (Nauczyciele szkół gimnazjalnych).....	16
Wykres 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan jak unikać zagrożeń w przypadku korzystania z technologii informacyjnych i komunikacyjnych (w tym techniczne sposoby ochrony)? N = 45 (Nauczyciele szkół gimnazjalnych).....	17
Wykres 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan czym jest „bańka informacyjna”? N = 40 (Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych)	17
Wykres 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w codziennym korzystaniu z Internetu porównuje Pani/Pan różne źródła informacji? N = 39 (Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych)	18

Wykres 22. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani czym jest utwór? N = 39 (Nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych)	18
Wykres 23. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan gdzie szukać pomocy w sytuacji wystąpienia e-zagrożenia? (Rodzice uczniów szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej).....	18
Wykres 24. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy zna Pani/Pan pojęcie „cybernękane”? N = 19 (Rodzice uczniów szkoły ponadgimnazjalnej)	19
Wykres 25. Rozkład odpowiedzi „Proszę wskazać zainteresowanie kolejnymi kursami/szkoleniami tego typu” (proszę wskazać jakie to kursy).	25
Wykres 26. Rozkład odpowiedzi: „Proszę ocenić ogólny poziom zadowolenia z udziału w szkoleniu” (pytanie do uczniów, nauczycieli, rodziców).....	29
Wykres 27. Rozkład odpowiedzi: „Proszę ocenić zakres (program) szkolenia względem swojej dotychczasowej wiedzy” (pytanie do nauczycieli, rodziców).....	30
Wykres 28. Rozkład odpowiedzi: „Zdobyłem/am nową wiedzę i umiejętności” (pytanie do uczniów).	30